



# GROEN KLIMAATPLEIN NETWERKBLAD – 2024 HERFST

# VOORWOORD

Herfst?!

Op het moment van dit schrijven is het 28 graden dus de zomer is nog flink aan de gang. Ik zie toch al veel lege afdelingen bij tuincentra die ingevuld gaan worden met 'de kerst'. Er zijn echter steeds meer organisaties, campagnes en tuincentra die ook de herfst als plant- en tuinseizoen promoten.

Zoals jullie in bijgaande netwerkbrief kunnen lezen, zijn er vele najaarsacties die door gerenommeerde instanties worden ingezet. De Bodemdierendagen, het Bloembollenweekend, Plant je mee. En natuurlijk onze eigen 'Vrolijke tuinhulpjes onder de grond'.

We zijn blij met het interview met Froukje Rienks van het Nederlands Instituut voor Ecologie van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (NIOO/KNAW). Zij houdt een warm pleidooi voor een goede bodem en roept gemeenten op mee te doen aan 'De battle of the cities' en wie of wat zijn de Tiny Ten?

Laten we de campagne 'Plant je mee' omarmen en die naast Kerst laten bestaan. Het seizoen verschuift en oktober is steeds vaker een mooie maand. Geniet van alle mooie dagen die nog komen!



**BRENDA HORSTRA**  
TUINBRANCHE NEDERLAND

# FOTO WEDSTRIJD

In het vorig Netwerkblad hebben we een oproep geplaatst om foto's van jullie Klimaatpleinen naar ons op te sturen. En de mooiste foto wint een prijs.

## WINNAAR IS GEWORDEN: INTRATUIN BREDA!

(Daarom ook al de cover foto van dit Netwerkblad)

Gefeliciteerd en de prijs komt jullie kant op!



### JAN SCHILDERS (INTRATUIN BRED A):

‘We hebben een foto voor de fotowedstrijd gemaakt van ons geveltuintje. Het staat er inmiddels al twee jaar en de klimplanten zijn al flink uitgegroeid!

Deze presentatie staat naast ons assortiment klimplanten en klimrekken. We hebben in deze verhoogde bloembakken (extra waterbuffering in de tuin) ook een eetbare tuin en zon/schaduwborder aangelegd.

Kinderen hebben via het hinkelpad hun doorgang door de borders al gevonden.’

# HERFST OP HET PLEIN

De laatste weken konden we genieten van heerlijk zomerweer, maar de herfst is in aantocht. Een kans om het Groen Klimaatplein een herfstlook te geven en nieuwe workshops op het plein te programmeren. Campagnes die je hier goed voor kunt gebruiken zijn: *Plant je Mee*, *Bodemdierendagen*, *Vrolijke tuinhulpjes onder de grond* en meer!

## PLANT JE MEE

In oktober en november gaan we samen zoveel mogelijk bomen, struiken, vaste planten en bloembollen in de grond zetten. Want een bloeiende lente, plant je in de herfst!

De campagne [Plant je mee](#) geeft informatie en tips over waarom de herfst een heel goed moment is om te planten.

### DOMINIQUE OVER DE CAMPAGNE:

‘Wanneer kwam jij erachter dat de herfst het beste seizoen is om te planten? De grond is dan nog lekker warm en vochtig, wat ideaal is voor nieuwe planten om goed te wortelen. Laat bezoekers weten dat ze in het vroege voorjaar al van een groene en bloeiende tuin kunnen genieten als ze deze in de herfst voorbereiden. En willen ze snel resultaat zien? Bied dan een top 10 van prachtige herfstbloeiers uit het assortiment aan. Geef daarnaast praktische tips over een gezonde tuinbodem, welke boom bij hun tuin past en hoe ze water kunnen besparen in de nazomermaanden.

Samen zorgen we ervoor dat Nederland groener kleurt! Organiseert bijvoorbeeld een bloembollenactie, deel boompjes uit in jouw gemeente of organiseer een straatactie samen met inwoners. Plant je mee?’



DE HERFST  
HET IDEALE SEIZOEN  
OM TE PLANTEN

plantmee.nl

## BODEMDIERENDAGEN

Ga jij ook op bodemdierensafari? Er gaan dit jaar weer duizenden mensen in het hele land op zoek naar bodemdieren!

Dichtbij huis is er een vergeten jungle vol dieren. Kleine dieren, maar onmisbaar voor een gezonde bodem en dus voor ons. Zoek mee en ontdek wie er onder jouw voeten leven- sinds kort ook uit andere landen dan Nederland. En geef je waarneming hier door als citizen scientist.

In 2024 vieren we ook 10 jaar Bodemdierendagen: van 20 september tot en met 7 oktober! Het thema is: 10 voor de bodem!



Lees verderop in het Netwerkblad het interview met Froukje Rienks over de Bodemdierendagen!

## Vrolijke tuinhulpjes

Nuttige beestjes  
Onder de grond



## VROLIJKE TUINHULPJES ONDER DE GROND

In deze campagne, die perfect aansluit bij de Bodemdierendagen, worden tien nuttige bodemdieren in de kijker gezet en wordt het publiek verteld wat hun nut is voor een gezonde bodem en daarmee gezonde planten.

Deze campagne is een vervolg van de campagne in 2024 waarin nuttige tuinhulpjes bovengronds in de spotlights waren geplaatst.

Half september ontvangen alle tuincentra met een Groen Klimaatplein het POS-materiaal, het standaard pakket bestaat uit: 2x 10 A4 kaarten, 2x posters en 250 stuks zoekplaten. De bijbehorende communicatietoolkit ontvangen jullie tijdig per mail.

**VOORBEELD HOE JE DE  
BODEMDIERENDAGEN ALS  
GEMEENTE, WATERSCHAP EN  
TUINCENTRUM KAN INZETTEN:**



# BODEMDIERENDAG MET DE COMPOSTBAKKER

25 SEPTEMBER 13-16H

Composteren is een mooie manier om afval om te toveren tot gezonde plantenvoeding. De Compostbakker weet alles over composteren en geeft demonstraties en advies.

GroenRijk 't Haantje  
Laan van 't Haantje 22  
2288 GT Rijswijk

**KOM NU NAAR HET GROEN  
KLIMAATPLEIN BIJ  
JOU IN DE BUURT!**

Rijswijk

GroenRIJK 't Haantje

Hoogheemraadschap van Delfland

Gemeente Delft

# MEER INSPIRATIE VOOR DE HERFSTINRICHTING EN PROGRAMMA?

Gebruik de [Groen Klimaatplein Herfstkalender!](#) voor nog meer tips over het vergeten plantseizoen en leven in de bodem.

Er staan tips voor activiteiten, workshops en inrichting van het plein.





## JAARKALENDER KLIMAATPLEIN HERFST

### HET VERGETEN PLANTSEIZOEN

De herfst is het vergeten, maar eigenlijk ideale seizoen om te planten. In dit seizoen regent het meer dan in de lente en de luchtvochtigheid is hoog. Dit scheelt veel in het waterverbruik, want de planten hebben geen extra water nodig. Het is voor de planten ook beter, want de bodem is nog opgewarmd van de zomermaanden en in het najaar zijn planten in 'slaapstand'. Vorst kan daardoor geen kwaad. Ze groeien dus nog niet, maar slaan wel al voeding op in wortels en takken om zo extra sterk te worden.

Bollen en zaden planten in het najaar heeft daarnaast tot gevolg dat je al in het vroege voorjaar kan genieten van wat je geplant hebt. Wie in het najaar op slimme wijze aan de slag gaat, kan overigens het hele jaar door genieten van een mooie en levendige tuin. Bovendien is een mix van planten niet alleen mooi om te zien, maar ook goed voor de biodiversiteit. Plant je mee?

#### WAT KAN IK DOEN?

**PLANT JE MEE**  
Gedurende de hele maand oktober schenkt NL Vergroot aandacht aan het najaar als vergeten plantseizoen. Via (online) fanalen, nieuwsbrieven, programma's, dagelijks tuintips, tuinmagazines, etc. wordt heel Nederland enthousiast gemaakt. Klik hier voor alle tips, de bookit en de agenda!

**10 OKTOBER**  
NATIONALE GROENDAG  
[WWW.NATIONALEGROENDAG.NL](http://WWW.NATIONALEGROENDAG.NL)

**20 SEPT - 8 OKT**  
NATIONALE BODEMDIERENFEEST  
[DEERLADAKENDESLIJ/BODEMDIERENFEEST](http://DEERLADAKENDESLIJ/BODEMDIERENFEEST)

**PLANTEN EN BOMEN**  
Milieu Centraal heeft een stappenplan ontwikkeld hoe je de planten en bomen kan kiezen die het beste bij jouw tuin passen.

**TINY FOREST PLANTMETHODE**  
Tiny Forests zijn dichtbeboste inheemse bosjes van ongeveer een tentwintig groot. In deze eelstating van IAN leer je stap-voor-stap hoe je een Tiny Forest aanlegt.

**19 OKT-3 NOV**  
WEEK VAN ONS WATER  
[WWW.DROWATER.NL](http://WWW.DROWATER.NL)

**VANAF SEPT**  
NATUURWERKDAG  
[WWW.NATUURWERKDAG.NL](http://WWW.NATUURWERKDAG.NL)

#### WAAR KAN IK MEER INFO VINDEN?

[www.groenklimaatplein.nl](http://www.groenklimaatplein.nl)  
[www.plantmee.nl](http://www.plantmee.nl)  
[tuinseizoen.com/het-vergeten-plantseizoen](http://tuinseizoen.com/het-vergeten-plantseizoen)  
[velt.nu/tip/wat-kun-je-het-najaar-zaaien-en-planten](http://velt.nu/tip/wat-kun-je-het-najaar-zaaien-en-planten)  
[www.huisjeboompjebeter.nl](http://www.huisjeboompjebeter.nl)  
[www.buitenlevengevoel.nl/tuin-bemesten-najaar](http://www.buitenlevengevoel.nl/tuin-bemesten-najaar)  
[www.buitenlevengevoel.nl/moestuin-planten-in-het-najaar](http://www.buitenlevengevoel.nl/moestuin-planten-in-het-najaar)  
[www.bomenwijzer.be/zoeken](http://www.bomenwijzer.be/zoeken)

#### 5 TIPS VOOR OP HET KLIMAATPLEIN

**TIP 1:** Presenteer rond het Klimaatplein vroegbloeiende bollen, bomen en andere planten.  
**TIP 2:** Presenteer rond het Klimaatplein gewassen die je genust nog kunt zaaien zoals radijs, sla, spinazie en rucola.  
**TIP 3:** Maak een herfstopstelling op het Klimaatplein met bijvoorbeeld bladeren, dennenappels en vlinderkastjes voor die vlinders die hier overwinteren.  
**TIP 4:** Breng een top 10 met bomen en planten die schitteren in het najaar onder de aandacht.  
**TIP 5:** Organiseer een bloembollen en zaden opspat actie in het tuincentrum.

### LEVEN IN DE BODEM

Een gezonde bodem is een van de belangrijkste onderdelen van een groene, biodiversere en klimaatvriendelijke tuin. Een goede bodem werkt als een spons en zit vol met leven. Ruim een kwart van de biodiversiteit op aarde leeft in de grond. Denk aan regenwormen, naaktslakken, huisjeslakken, spinachtigen, pissabedden, miljoenpoten, duizendpoten, kevers, mieren en de mol. Bodemdieren zijn belangrijk voor het gezond houden van de bodem. Ze eten resten op van dode planten en dieren en de resten die de bodemdierjes niet kunnen gebruiken, worden door schimmels en bacteriën afgebroken tot voedingsstoffen voor planten. Door de activiteit van het leven in de grond maken ze ook nog eens de bodem luchtig en mengen ze aarde.

Een rijk bodemleven is dus heel belangrijk, want het helpt bij het vasthouden en zuiveren van water, het opslaan van koolstof, werkt als natuurlijke plaagbestrijding en recycleert nutriënten (voedingsstoffen). Een gezonde bodem is onmisbaar in de strijd tegen klimaatverandering en de afname van biodiversiteit. En zonder bodemdieren geen gezonde bodem!

#### WAT KAN IK DOEN?

**NUTTIGE BEESTJES ONDER DE GROND**  
In deze campagne van Tuinbranche Nederland en Velt worden tien nuttige bodemdieren in de kijker gezet en wordt het publiek verteld wat hun nut is voor een gezonde bodem en daarmee gezonde planten.

**20 SEPT - 7 OKT**  
BODEMDIEREN  
[WWW.BODEMDIEREN.NL](http://WWW.BODEMDIEREN.NL)

**E-LEARNING ONDER HET MAAIVELD**  
Er is een wildernis onder je voeten. In de korte cursus Onder het maaiveld neemt IAN je mee onder het maaiveld. Ontdek wat er groeit, knipt, springt en krijselt hoe het met de bodem van Nederland en jouw tuin gaat, en wat je kunt doen om te helpen.

**GRATIS DIGITAAL IAN BODEMDIEREN DOEBOEK**  
Wat spiken mollen, wormen en spinnen allemaal uit in en op de grond? Met het IAN Bodemdieren Doeboek, zoek je het tot op de bodem uit! Maak je eigen insectenstumper, bouw een compostfabriek en kom alles te weten over deze nuttige beestjes.

**KINDERBOEK 'ALLE BEE(S)TJES HELPEN'**  
26 september 2022 ligt het boek 'Alle beestjes helpen' op alle basisscholen in Nederland! Dit is het tweede leesboek uit de Kinderboekreeks die Onder het Maaiveld ontwikkelde om kinderen te leren over het belang van een gezonde bodem met een rijk bodemleven.

Klik hier om dit boek, het eerste boek en ander materiaal gratis te downloaden!

**DOE DE TUINBODEMCHECK!**  
Hoe weet je nou of jouw tuinbodem gezond is? Of dat het misschien beter kan? Je kunt het nu zelf onderzoeken met de tuinbodemcheck van IAN.

Met de tuinbodemcheck zoek jij tot op de bodem uit wat de kwaliteit is van het bodemleven in jouw eigen tuin.

#### WAAR KAN IK MEER INFO VINDEN?

[groenklimaatplein.nl/nuttige-beestjes](http://groenklimaatplein.nl/nuttige-beestjes)  
[www.under-het-maaiveld.nl](http://www.under-het-maaiveld.nl)  
[groenklimaatplein.nl/een-gezonde-bodem](http://groenklimaatplein.nl/een-gezonde-bodem)  
[www.under-het-maaiveld.nl/w-onderweld](http://www.under-het-maaiveld.nl/w-onderweld)  
[www.ivn.nl/leren-over-de-natuur/wat-doen-bodemdieren](http://www.ivn.nl/leren-over-de-natuur/wat-doen-bodemdieren)  
[natuuracademieonline.ivn.nl/resources/natuur-algemeen-onder-het-maaiveld](http://natuuracademieonline.ivn.nl/resources/natuur-algemeen-onder-het-maaiveld)  
[www.goedbodem.be/leer-nl/bodemleven](http://www.goedbodem.be/leer-nl/bodemleven)  
[steenbreek.nl/tuintips/#bodem](http://steenbreek.nl/tuintips/#bodem)

#### 5 TIPS VOOR OP HET KLIMAATPLEIN

**TIP 1:** Presenteer op het Klimaatplein een dwarsdoorsnede van een tuinbodem met hierin verschillende lagen grond en het leven in de bodem.  
**TIP 2:** Organiseer een bodemdierenwerkshop voor bezoekers en hun kinderen met een lokale partner.  
**TIP 3:** Presenteer producten als een wormenhotel en natuurlijke bestmingsmiddelen.  
**TIP 4:** Breng een overzicht van herfstbloeiers en hagen die belangrijk zijn voor insecten en egels in de tuin onder de aandacht.  
**TIP 5:** Organiseer een tuinbodemcheck met bezoekers en verzamel de informatie om te kijken wat er allemaal in de lokale bodem te vinden is.

# INTERVIEW

## FROUKJE RIENKS

DOOR  
MARTIJN POOL

Van 20 september tot en met 7 oktober vindt de tiende editie van de Bodemdierendagen plaats. Een perfect moment om Froukje Rienks, Hoofd PR & Wetenschapscommunicatie van het Nederlands Instituut voor Ecologie, te interviewen. Over het belang van een gezonde bodem, de Bodemdierendagen en wat wij kunnen doen om bij te dragen aan een optimale bodem in Nederland.



Bron: Perro de Jong/NIOO-KNAW

### WAT DOE JE ALS WETENSCHAPSCOMMUNICATOR?

Ik zet mijn expertise in om ecologie, de wetenschap over hoe de natuur werkt, uit te leggen en nieuwe natuurkennis te delen. Ik vind het gewoon superleuk om mensen ergens enthousiast voor te krijgen. En helemaal voor iets waar mijn hart ligt en waarvan ik denk dat het meer aandacht verdient. Zo help ik onderzoekers ook om hun eigen onderzoek uit te leggen.

### OP WAT VOOR MANIEREN DOE JE DIT?

De meest inspirerende voorbeelden zijn dat we op festivals staan en samenwerkingen met kunstenaars aan gaan. Zo hebben we samengewerkt met een kunstenares die koekjes heeft gemaakt met bodemdieren erop, die je ook als voedselweb met elkaar kon verbinden. Een heel originele kijk op het leven onder de grond.

Maar we stonden in augustus ook op Lowlands. Met een stand waarbij we Lake Lowlands hebben gezuiverd met de festivalgangers. Echt op speciaal gemaakte 'filterfietsen' stappen om het water te zuiveren en zo de diversiteit in het water te helpen.

De Bodemdierendagen zijn weer een andere manier om nog meer mensen in aanraking te brengen met onderzoek én op safari te gaan onder de grond!

### WAT ZIJN DE BODEMDIERENDAGEN?

De Bodemdierendagen zijn een zogenaamd citizen science-project waarbij we mensen kennis laten maken met het leven onder hun voeten. De dagen hebben twee specifieke doelen.

De eerste is mensen leren wie er onder hun voeten leeft. Kennis laten maken met de rijkdom aan leven onder de grond. En het belang hiervan.



Lees verder



Het tweede doel is mensen kennis laten maken met onderzoek doen en samen data verzamelen. Als je meedoet dan stuur je jouw waarnemingen op via de website. Al deze data verzamelen we en dan kunnen we zien hoe het er in Nederland voorstaat met het leven onder de grond. En dan vooral in onze dorpen en steden, want daar weten we nog niet voldoende van.

### WAT IS EEN CITIZEN SCIENTIST?

Dat is een burgerwetenschapper, een inwoner van Nederland die onderzoek doet. Omdat iedereen een citizen scientist kan zijn, hebben we daardoor bij de Bodemdierendagen tot meer dan 2000 vrijwillige onderzoekers per jaar! Zo kun je samen veel meer belangrijke dingen onderzoeken.

### HOE BETROUWBAAR IS DE INFORMATIE DIE JE KRIJGT VAN DE CITIZEN SCIENTIST?

Je houdt er rekening mee dat het citizen science-data is. We zorgen er in ieder geval voor dat ze op zoek gaan naar de tien bekende categorieën bodemdieren die je makkelijk kunt herkennen: [de Tiny Ten](#). Dit zijn de zichtbare ambassadeurs zoals regenwormen, kevers, pissebedden en duizendpoten. Hierdoor kan iedereen op onderzoek uit. Want er zijn anders veel te veel soorten. Er zijn bijvoorbeeld wel bijna 30 soorten regenwormen in Nederland.



**'BODEMLEVEN IS ZO BELANGRIJK: HET HOUDT DE GROND GEZOND. ZELFS SLAKKEN. WE KUNNEN DUS NIET ZONDER BODEMDIEREN EN DIT IS BELANGRIJK OM TE BESEFFEN.'**

*Bron: Perro de Jong/NIOO-KNAW*

Daarnaast kijken we ook altijd de waarnemingen na. Op geloofwaardigheid. Als een waarneming erg onlogisch is, valt dat op en dan halen we die eruit.

En doordat er zoveel citizen scientists mee doen, wordt de data gemiddeld ook steeds betrouwbaarder.

### WAAROM ZIJN DE BODEMDIERENDAGEN ZO BELANGRIJK?

Bodemdieren zijn een beetje de underdog. Letterlijk, onder de grond. Maar ook omdat ze niet zo aaibaar zijn. Mensen kunnen ze een beetje vies en eng vinden. Maar bodemleven is zo belangrijk: ze houden de grond gezond en we kunnen dus niet zonder! Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen dit beseffen.

### WAT IS JOUW FAVORIETE BODEMDIER?

Mijn favoriete bodemdier is niet een van de Tiny Ten – hoewel kevers erg spectaculair zijn met metallic glanzende schilden en miljoenpoten zo mooi



Lees verder

bewegen. Het is de springstaart. Die vind ik echt geweldig. Die kunnen namelijk heel hoog springen. Het zijn kleine beestjes van hooguit een paar millimeter. Als je ze goed bekijkt, hebben ze ook allemaal mooie kleurtjes en haartjes. Onder hun buik hebben ze een springvorkje. Als ze dat vorkje uit klappen kunnen ze een heel eind springen. In verhouding springen ze zo hoog als een mens die over de Eiffeltoren zou springen!

## HOE GROOT IS HET BELANG VAN EEN GEZONDE BODEM?

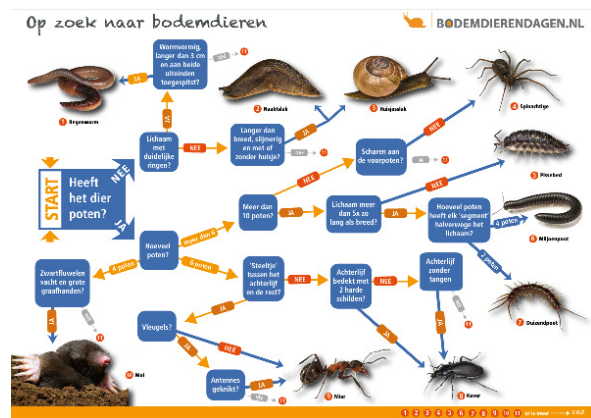
Als je alles op zou tellen, dan zitten er bizar veel organismen in de bodem. In een handje grond zitten al vijfduizend verschillende soorten organismen en wel zo'n 10 miljard organismen. Dat is meer dan er mensen op aarde leven. Er zit echt een oerwoud onder onze voeten.

Dat alleen al toont aan hoe belangrijk dit oerwoud onder de grond is. Als de bodem niet gezond is, dan kun je het wel vergeten met wat er bovenop groeit. Zowel in de natuur als in de landbouw.

Als je kijkt naar klimaatadaptatie is een gezonde bodem, onder andere voor het afvoeren of juist opslaan van regenwater, ook cruciaal.

## WAT KAN EEN TUINCENTRUM DOEN MET DE BODEMDIERENDAGEN?

Velt en Tuinbranche Nederland hebben [samen materiaal ontwikkeld](#) over het leven in de bodem om te gebruiken in het tuincentrum. Op onze Bodemdierendagen-website staan tips, [zoekkaarten](#) en [kleine boekjes met informatie](#).



In het tuincentrum komen mensen die geïnteresseerd zijn in hun tuin. Dus zorg dat ze mee gaan doen aan de Bodemdierendagen en zo zien hoe het met hun bodem gesteld is. Iedereen die een waarneming inlevert, krijgt een cijfer voor zijn bodemleven als dank.

Het tuincentrum kan daarnaast de eigen gemeente enthousiasmeren om mee te doen aan de Battle of the Cities van de Bodemdierendagen en hier samen aandacht aan besteden.

## WAT IS DE BATTLE OF THE CITIES VOOR GEMEENTEN?

Gemeenten kunnen tegen elkaar strijden in de Battle of the Cities, dit jaar voor de derde keer. Elke gemeente moet een waarneming doen. Waarbij zoveel mogelijk van de Tiny Ten gevonden worden. Als je dan nog extra waarnemers in je stad weet te werven of origineel aandacht vraagt voor het onmisbare bodemleven in je stad, krijg je bonuspunten en maak je nog meer kans om te winnen. De eerste keer

heeft Utrecht gewonnen en de tweede keer Leeuwarden. Dus mijn oproep aan de gemeenten in Nederland is: doe ook mee! Wie wordt de winnaar dit jaar?

### **WELKE TIPS KUNNEN DE TUINCENTRUM MEDEWERKERS GEVEN?**

De meeste bodemdieren zijn nuttig en helpen jouw tuin. Dat is de win-win. Als je planten koopt in een tuincentrum, wil je ook dat ze het goed doen. En ze doen het alleen goed als de bodem goed is. Dus help tuinbezitters om goed voor de bodem te zorgen en plek te bieden aan bodemleven. Zonder bodemleven lukt het je niet om een goede tuin te hebben. En als het leven niet in balans is, kun je last krijgen van plaagdieren bij afwezigheid van hun natuurlijke vijanden bijvoorbeeld.

Er ligt een kans in het tuincentrum om een link te maken tussen de plant die je koopt en de omgeving waar je die neer gaat zetten. Dat de aankoop het beter doet als je goed zorgt voor de gehele tuin. Dus ook voor de bodem.

En verder: stimuleer mensen om niet teveel tegels in de tuin te hebben, snoeien uit te stellen tot na de winter, de bodem bedekt te houden met planten, zo min mogelijk gif te gebruiken en daar waar het kan bladeren te laten liggen.

### **HOE IS HET MET DE TUINBODEMS GESTELD IN NEDERLAND?**

Er is hoge potentie in de Nederlandse tuinen. Als je alles bij elkaar optelt wat er gezien wordt tijdens de Bodemdierendagen, dan zie je dat er echt een grote diversiteit en hoeveelheid aan bodemleven mogelijk is. Als je kijkt naar individuele tuinen zijn de scores helaas niet allemaal hoog. Daar is dus nog werk te doen.

### **WAT ZOU DE IMPACT VAN DE BODEMDIERENDAGEN KUNNEN VERGROTEN?**

Als elke gemeente centraal aandacht besteedt aan de dagen. Dat elke gemeente op zijn eigen manier meedoet en we zo nog meer kennis vergaren.

En daarnaast zou het fantastisch zijn als er in het onderwijs standaard meer aandacht voor het belang van de bodem is. Zodat ieder kind er in de schoolloopbaan een keer mee in aanraking komt.

Tenslotte ook een oproep aan iedereen die een tuin heeft: ga op onderzoek uit. En als je kinderen hebt, ga samen op onderzoek uit. Geniet van je tuin, leer je tuin en bodem beter kennen en kijk welke beestjes je ziet. Als je weinig bodemleven hebt, denk na over hoe je de bodem kan verbeteren.

### **MEER WETEN OVER DE BODEMDIERENDAGEN EN HOE JE MEE KAN DOEN:**

[www.bodemdierendagen.nl](http://www.bodemdierendagen.nl)

Volg Froukje [hier op LinkedIn!](#)



**BODEMDIERENDAGEN.NL**

# WATERLABS

Om meer aandacht te vragen bij jongeren voor klimaatadaptatie en specifiek het vergroenen van tuinen zijn er [educatieve waterlabs](#) ontwikkeld. Een samenwerking van Ons Water, Tuinbranche Nederland en [Wavemakers United](#).

Van maart t/m juni hebben de educatieve waterlabs plaatsgevonden bij TC Coppelmans Nuene, Intratuin Etten-Leur, GroenRijk Schalk Prinsenbeek, GroenRijk Tilburg, Intratuin Leeuwarden, GroenRijk 't Haantje Rijswijk en TC Borghuis in Deurningen.

Alle deelnemers en deelnemende partijen waren enthousiast over de waterlabs en docenten en leerlingen gaven aan veel geleerd te hebben en geïnteresseerd te zijn een volgende editie te bezoeken.

## IN CIJFERS – AANTAL LEERLINGEN:

Nuene 21 klassen, vanuit vijf verschillende scholen. In totaal 450 leerlingen.

Etten-leur 7 klassen, vanuit twee verschillende scholen. In totaal 156 leerlingen.

Tilburg 9 klassen, vanuit drie verschillende scholen. In totaal 227 leerlingen.

Prinsenbeek 10 klassen, vanuit twee verschillende scholen. In totaal 214 leerlingen.

Leeuwarden 3 klassen vanuit twee verschillende scholen. In totaal 70 leerlingen. Rijswijk 7 klassen, vanuit 2 verschillende scholen. In totaal 179 leerlingen.

Deurningen 5 klassen, vanuit 2 verschillende scholen. In totaal 109 leerlingen.

## LEERLING NA DEELNAME:

‘Als ik later zelf een tuin zou hebben, zou ik er heel veel gras en bloemen inzetten.’



# INFO & INSPIRATIE



## NK TEGELWIPPEN - 10 MILJOENSTE TEGELS

Wát een mijlpaal! Sinds de start van het [NK Tegelwippen](#) zijn er in totaal meer dan tien miljoen tegels vervangen door groen. Dat is meer dan 900.000 m2 aan groen erbij, ruim 182 voetbalvelden!



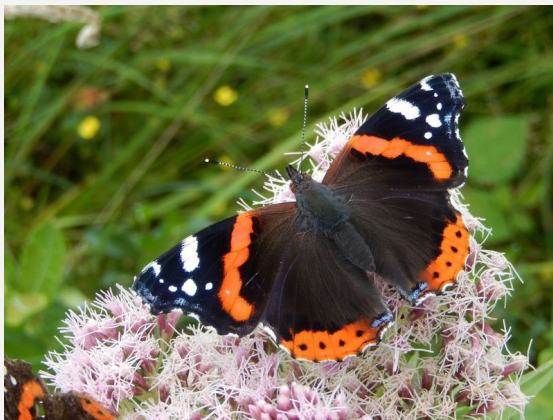
## GROEN KLIMAATPLEIN OP GRS BEURS

Op de GRS-beurs van 13 en 14 november staat een Groen Klimaatplein!

## NK TEGELWIPPEN - WEBINAR

Op 19 september van 12.00-13.00 uur bieden het NK Tegelwippen en Samen Klimaatbestendig een webinar aan over 'Hoe kun je gewipte tegels (her) gebruiken?.'

[Klik hier](#) voor meer info en om je aan te melden!



## TUINVLINDERTELLING 2024 - VEEL MINDER VLINDERS GETELD

De [Tuinvlindertelling 2024](#) zit er op. Op zo'n vijfduizend plekken telden de mensen een kwartier lang de vlinders die ze in hun tuin tegenkwamen. Het weer was redelijk, maar er zijn minder vlinders geteld dan tijdens de eerdere vijftien edities.

Er zijn in totaal 24.147 vlinders geteld tijdens de tuinvlindertelling. Het gemiddeld aantal vlinders per telling is vijf. Dat is het laagste aantal sinds de tuinvlindertelling in 2009 startte. Als je naar de eerste acht jaar kijkt en die vergelijken met de laatste acht jaar dan zie je een halvering van het aantal getelde vlinders.

Bij zo'n korte telling van een weekend ben je nogal afhankelijk van toevalsfactoren, zoals de vliegtijd van de algemene soorten en de weersomstandigheden. Conclusies over hoe het met de vlinders gaat, kun je daarom niet trekken gebaseerd op een weekend.

Maar we kunnen sowieso meer doen om te zorgen voor meer vlinders!



## WEEK VAN ONS WATER - NAJAARSEDITIE

De najaarseditie van de Week van Ons Water loopt dit jaar van zaterdag 19 oktober t/m zondag 3 november. Tijdens deze leerzame actieweek worden er door heel Nederland allerlei leuke wateractiviteiten georganiseerd.

Ook afgelopen editie was er weer allerlei leuk te beleven. Gemeenten, waterschappen, natuurorganisaties, watermusea en andere partners hadden uiteenlopende activiteiten aangemeld. Denk bijvoorbeeld aan een rondleiding of open dag, een expositie, workshop of een leuke wandeling, boot- of fietstocht.

# TIPS

## LUISTERTIP



### PODCAST – DE KLIMAATKWESTIE

Hoe zorgen we ervoor dat de aarde niet vergaat? In [de Klimaatkwestie](#), de groene podcast van Trouw, gaan ze op zoek naar het antwoord. Op straat, in het lab, of diep onder de grond. Elke aflevering wordt een vraag getackeld.

### INSTAGRAM – TUINIERHIER

Eefje Peddemors is 'tuinfluencer, plantlover, kweekbeest, tuintijger, gardenista surplus' en deelt [op haar account](#) inspirerende en grappige voorbeelden hoe ze van 'grijze ongezellige situaties, groene en gezellige situaties' maakt.

## VOLGTIP



## LEESTIP

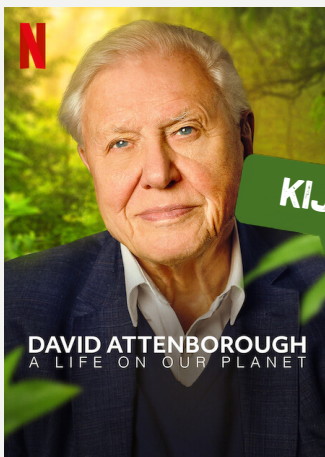


### BOEK

#### – NIET HET EINDE VAN DE WERELD

Voel je je angstig, machteloos en verward over de toekomst van onze planeet? *Niet het einde van de wereld* van Hannah Ritchie zorgt ervoor dat je op een andere manier naar onze grootste klimaatproblemen gaat kijken – en naar de oplossing daarvan.

De problemen zijn groot. Maar ze zijn oplosbaar. We zijn niet gedoemd. We zijn in staat iedereen een betere toekomst te bieden. Laten we die kans waarmaken.



## KIJKTIP

### DOCUMENTAIRE – DAVID ATTENBOROUGH – A LIFE ON OUR PLANET

In deze Netflix documentaire vertelt levende legende David Attenborough over zijn leven en de evolutionaire geschiedenis van het leven op aarde, betreft het verlies van natuur en biedt een toekomstvisie.



### WANDELING –

#### SOILS – VAN ABBE MUSEUM

In de groepstentoonstelling [Soils - De grond van het bestaan in het Van Abbe Museum](#) wordt een hernieuwde verbinding met onze grond verkent.

In de tentoonstelling (te zien tot 24 november) staat de menselijke relatie met de bodems centraal. Een verhouding die dikwijls ingewikkeld is, maar cruciaal omdat de bodem de basis van ons leven.

# COLOFON

HET GROEN KLIMAATPLEIN NETWERKBLAD WORDT GEMAAKT EN UITGEBRACHT DOOR TUINBRANCHE NEDERLAND EN DE GROENE DRUPPEL.

VRAGEN OVER HET KLIMAATPLEIN EN DE BEWEGING? Stuur een e-mail naar [mirko@degroenedruppel.nl](mailto:mirko@degroenedruppel.nl), [brenda.horstra@tuinbranche.nl](mailto:brenda.horstra@tuinbranche.nl) of [corine.wijnen@tuinbranche.nl](mailto:corine.wijnen@tuinbranche.nl)!

Copyright © 2024

Content & redactie: Tuinbranche Nederland & De Groene Druppel

Vormgeving en lay-out: De Groene Druppel

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

**FOTO COVER:** Groen Klimaatplein heropening voorjaar Tuincentrum De Carlton 's Gravezande (Spontaan Communicatie & Organisatie)  
- vlnr Manita Koop (Hoogheemraad van Hoogheemraadschap van Delfland), Marco Poot (Tuincentrum de Carlton) en Michiel Ferwerda (wethouder gemeente Westland)

HET GROEN KLIMAATPLEIN NETWERKBLAD WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE PARTNERS VAN HET GROEN KLIMAATPLEIN:

